

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 23.

V Ljubljani, 1. decembra 1889. l.

XXIX. leto.

Poročilo deželnega odbora

gledé uravnave učiteljskih plač po javnih ljudskih šolah na Kranjskem.

(Konec).

§ 1. Kategorijo podučiteljev (podučiteljic), ki je do sedaj samo v Ljubljani, je opustiti, ker po sklepu deželnega šolskega sveta za deželo sploh ni obstajala.

§ 2. določuje plače učiteljskih služeb po 4 razredih à 700, 600, 500, 450 gld. Dosedanja najnžja plačilna vrsta 400 gld. torej odpade. Plača provizorično nastavljenih učiteljev (učiteljic) določuje se samo z 80 odstotki z najnižjo učiteljsko službo IV. razreda združene letne plače t. j. s 360 gld.

§ 3 Po določilih zakona z dné 9. marcija 1889. l. znašalo je število učiteljskih služeb I. razreda 7 odstotkov, ono II. III. in IV. razreda po 31 odstotkov. Na podstavi teh določb sistemizovale so se vse učiteljske službe.

Vsled izpremembe plač in na posamne razrede odpadajočega števila učiteljskih služeb treba je vse učiteljske službe iz nova sistemizovati ter razvrstiti, in to sporazumno z deželnim šolskim svetom, po dosedanjih določilih pa je imel deželni šolski svet o tej reči popolnoma prosto roko. To razvrstitev bi bilo od 10 do 10 let pregledati.

§ 4. Po § 30. deželnega zakonika z dné 29. aprila 1873. l. dobivajo učitelji starostne doklade, ki so odmerjene s 40 gld. na leto. Na ljudskih šolah v Ljubljani znašala je dosedaj 60 gld., torej bodo novo nastavljeni učitelji na teh ljudskih šolah imeli manjše dohodke, nego njihovi starejši kolegi. Da bi se ta odpadek nadomestil in z ozirom na to, da so stanovanja v Ljubljani dražja nego na deželi, deželni odbor predlaga v

§ 5. za vse definitivno nastavljene učitelje na javnih ljudskih šolah v Ljubljani stanarine, katere je odmeriti s 60 gld. Ker užé zdaj dobivajo voditelji (voditeljice) po 120 gld. ter z večine učitelji stanarine, znašala bi večja potrebščina za 5 učiteljev à 60 gld. 300 gld.

§§ 6—9 urejajo dosedanje pravice definitivno nastavljenih učiteljev.

§ 10 določuje, da ima ta zakon v veljavnost stopiti še le pričetkom prvega leta po razglasu, zategadelj bode, ako se leto 1890. sankcionuje, stopil v moč s 1. januarjem 1891. l., in zato ni treba vstaviti v proračun za 1890. l. večjih troškov.

Po teh predlogih deželnega odbora povišali bi se troški

1. pri učiteljskih plačah mimo dosedanjih z . . .	240.500 gld.
na	255.700 „
znašali bi torej več	14.800 gld.
po odbitem prihranku	7.000 „
pri privizorično nastavljenih učiteljih, torej več	7.800 gld.
2. Stanarine za učitelje na ljudskih šolah v Ljubljani . . .	300 „
Skupaj	8.100 gld.

Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Priloženemu načrtu zakona, s katerim se nekatere določbe deželnega zakona z 29. aprila 1873. l., d. z. št. 22, in z dné 9. marcija 1879. l. d. z. št. 13, izpreminjajo, oziroma dopolnjujejo, pritrjuje deželni zbor.
2. Deželnemu odboru pa naroča, načrtu tega zakona pridobiti Najvišje potrdilo.

Od deželnega odbora Kranjskega.

V Ljubljani, dné 2. novembra 1889. l.

Dr. J. Poklukar,

deželni glavar.

Dr. Josip Vošnjak,

poročevalec.

Zakon

z dné ,

s katerim so nekatera določila deželnih zakonov z dné 28. aprila 1873. leta, dež. zak. št. 22, in z dné 9. marcija 1879. leta, dež. zak. št. 13, prenamejajo, oziroma dopolnjujejo.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske — v delni preuredbi, oziroma dopolnitvi deželnega zakona z dné 29. aprila 1873. l., dež. zak. št. 22, o uredbi pravnih razmer učiteljstva na javnih ljudskih šolah vojvodine Kranjske, kakor tudi deželnega zakona z dné 9. marcija 1879. l., dež. zak. št. 13, s katerim so se prenamejale, oziroma dopolnile nekatera določila deželnega zakona z dné 29. aprila 1873. l., dež. zak. št. 21, o uredbi ustanavljanja, vzdrževanja in obiskovanja javnih ljudskih šol v vojvodini Kranjski in deželnega zakona z dné 19. aprila 1873. l., dež. zak. št. 22, o uredbi pravnih razmer učiteljstva na javnih ljudskih šolah vojvodine Kranjske — ukazujem takó:

§ 1. Kategorija podučiteljev (podučiteljic) na javnih ljudskih šolah na Kranjskem je odpravljena.

§ 2. Učiteljske službe na vseh javnih občnih ljudskih šolah so razdeljene v štiri plačilne vrste, in to:

v učiteljske službe	I. vrste s 700 gld.
„ „ „	II. „ „ 600 „
„ „ „	III. „ „ 500 „ in
„ „ „	IV. „ „ 450 „ letne plače.

Plača začasno nameščenih učiteljev (učiteljic) kateri (katere) se smejo uporabljati v učiteljskih službah vsake plačilne vrste, določena je z 80 odstotki letne plače, združene z učiteljskimi službami IV. plačilne vrste t. j. s 360 gld.

§ 3. Od skupnega števila učiteljskih služeb dežele Kranjske jih spada na I. vrsto pet odstotkov, na II. vrsto deset odstotkov, na III. vrsto petintrideset odstotkov; ostalih petdeset odstotkov je učiteljskih služeb IV. verste.

Ustanovitev učiteljskih služeb, kakor tudi razvrstitev, t. j. določitev njih plačilnih vrst izvrši deželno šolsko oblastvo v sporazumu z deželnim odborom, in to z ozirom na važnost posameznih šol, na odgovornost z učiteljskim mestom združene službe in na krajne razmere dotičnega stališča.

To razvrstitev je vsakih 10 let pregledati; vendar zategadelj med tem časom popravki iz vzrokov niso izključeni.

§ 4. Stalno nameščeni učitelji (učiteljice) imajo po preteku vsakih petih let, katera so prebili v nepretrganem in z dobrim uspehom združenem službovanji na kakšni javni ljudski šoli, do izpolnjenega 30. službenega leta pravico do službeno - starostnih doklad, katere znašajo pri učiteljskem osebju meščanskih šol po deset odstotkov tistočasne plače, pri učiteljskem osebju na ostalih ljudskih šolah pa brez ozira na letno plačo po 40 gld.

Šteti se začne prvo petletje, in sicer brez razločka, če je službeni čas prebit na Kranjskem, ali v kakšni drugi v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel, z dnevom prve stalne namestitve; števtev vsakega sledečega petletja se ravná po naprejšnjem.

Priznavati službeno - starostne doklade pristaje okrajnim šolskim oblastvom, v mestu Ljubljani mestnemu šolskemu svétu.

§ 5. Vsak voditelj (vsaka voditeljica) javne ljudske šole ima pravico do najmanj iz dveh sob in iz potrebnih stranskih prostorov obstoječega stanovanja, katero je, ako možno, odkazati v šolskem poslopji. Kadar se mu takšno stanovanje ne more dati, gré mu stanovanjska odškodnina, katero je pri ravnateljih meščanski šol odmeriti z 20 odstotki njih tistočasne letne plače, pri voditeljih (voditeljicah) občnih ljudskih šol pa v Ljubljani s 120 gld., zunaj Ljubljane z 80 gld.

Stalno nameščeno moško učiteljsko osebje na javnih ljudskih šolah v Ljubljani dobiva stanarino, katera je določena za učitelje meščanskih šol s 15 odstotki njih tistočasne letne plače, za učitelje občnih ljudskih šol pa s 60 gld.

Ostali učitelji imajo pravico do prostega stanovanja ali do stanovanjske odškodnine samo tedaj, kadar so imeli pravico do tega užé pred veljavnostjo tega zakona.

§ 6. Kadar bi se pri razvrstitvi učiteljskih služeb po določenih tega zakona uvrstila kakšna učiteljska služba v menj založeno plačilno vrsto, gre sedanjemu imetniku te učiteljske službe prejšnja višja plača in isti prejme višji znesek kot dopolnitveno doklado letne plače

§ 7. Na tiste službeno - starostne doklade, katere so bile priznane pred veljavnostjo tega zakona, se isti ne uporablja.

§ 8. Takim učiteljem (učiteljicam) na javnih občnih ljudskih šolah v Ljubljani, kateri so imeli pri začetku veljavnosti tega zakona pravico do višjih nego v zgornjih §§ 4. in 5. določenih službeno - starostnih doklad in stanarin, ostane ohranjena ta pravica in prejmo isti višji znesek kot dopolnitveno doklado.

§ 9. Določil deželnega zakona z dné 30. aprila 1886. l., dež. zak. št. 11, o opravnih dokladah, katere so pri odmeri pokojninskih užitkov vštene, ne dotika se ta zakon.

Ta zakon stopi v veljavnost z začetkom prvega solnčnega leta ki pride po njega razglasitvi.

S tem zakonom so razveljavljeni §§ 18., 30., 33., 34., 37., 38. in 67. zakona z dné 29. aprila 1873. l., dež. zak. št. 22, dalje §§ 38. in 39. zakona z dné 9. marcija 1879. l., dež. zak. št. 13, po vsi svoji vsebini, nadalje § 58. prvega in §§ 22. in 33. zadnjega zakona, v kolikor se isti tičejo podučiteljev (podučiteljic).

§ 11. Mojemu ministru za bogočastje in uk je naročeno izvršiti ta zakon.

Občni zbor „Národne Šole“.

(Konec).

Kolike važnosti je ta dogodek pri šolski vzgoji! Kakošna korist izvira iz tega za kmetijstvo z jedne, in za šolstvo z druge strani. Zanimljivo bi bilo s statističnimi podatki preračunati to in kazati na uspehe! V jednacih slučajih bi se morale „take vojske“ na škodljive mrčese prav organizovati. V ta namen prijeti se incijative, so baš gg. učitelji v prvi vrsti poklicani. Prikazovanje in širjenje škodljive golazni bilo bi pravočasno razglasiti ter opozoriti slavno c. kr. kmetijsko družbo in veleslavni deželni odbor, ki naj bi potem „Národne Šole“ naklonila zaslužnim šolam majhna darila v šolskem blagu. Tako bi prišla kmetijstvu in šoli lepa, dobrodejna pomoč; z jednim blagim činom dosegel bi se dvojni uspeh, materijelni in moralni.

Z iskreno željo, da gospodje sotrudniki ne bi prezirali tega prijateljskega opomina, sklepam svoje poročilo in kličem gg. zborovalcem: „Pozor! in hvala za potrpljenje!“

Po predlogi g. Stanonika izreče zbor funkcionarjem zahvalo in priznanje. G. St. pa še opomni, da je župan v njegovi občini tudi odškodoval v denarjih otroke-uničevalce škodljivega metulja, ter v ta namen precèj izdal. — Gledé predloga g. tajnikovega, oziroma vsote po g. Iv. Legotu poslana, se sklene, da se prihodnji odbor pooblastí, da sme od poslana vsote dvajset goldinarjev odpisati ter ustanovniki „Národne Šole“ pripisati. Predloženi račun se v vseh točkah odobrí, in za pregledovalce „računa“ se volijo gg.: Krulec, Klinar in Kokalj.

Pri posameznih nasvétih oglasi se g. Pfeifer ter pravi, naj bi se tudi na to gledalo, da bi se prodajale pisanke le z dobrim papirjem; take pisanke, kakoršne prodajajo nekateri trgovci, so tako slabe, da skoro ni mogoče po njih pisati.

G. predsednik opomni, da so nekateri trgovci, kateri kupujejo najslabše blago, katero brezvestno drago prodajajo, da imajo več dobička. Zahtevajte tedaj najboljše blago Grubbauerjevih zvezkov, kajti on ima na razpolago dvoje vrste blago, pa bode imeli dvojen dobiček. G. St. pravi, da so učitelji Kranjskega okraja sklenili pri zadnji konferenci, da hočejo v šole vpeljati Grubbauerjeve zvezke, ako izdá dobro blago, sicer pa ne, kar se mu je tudi naročilo.

G. Kovšca pripomni, da bi se v prihodnje vednim pritožbam gledé slabega blaga v okom prišlo, naj se g. Grubbauerju naznani, da z izdajo slabega blaga preneha in le dobrega izdaje. G. predsednik dvomi, da bi se moglo na firmo v tem smislu toliko uspešno vplivati.

G. Kos stavi predlog: „Zbor „Národne Šole“ naj sklene, da nje odbor uvažuje, bi li ne bilo možno napraviti učiteljem za čas letnega zborovanja „Národne Šole“ in „Vdovskega učiteljskega društva“ učiteljski koncert na korist „Národni Šoli“ in „Slovenskemu učiteljskemu društvu“.

Utemeljevaje svoj predlog, pravi, da se je lanskega leta koncert v proslavo presvetlega cesarja od „Slovenskega učiteljskega društva“ osnovani v vsakem obziru prav sijajno izvršil, upati je tudi v prihodnje takega izida, kajti sam g. Nedvèd se je o učiteljskih pevcih prav laskavo izrazil. — Zbor sklene o tem, da se vsa stvar v daljno obravnavo in eventuelno izpejavo prepustí odboru, kateremu so vse razmere znane, s katerimi je pri taki stvari računati.

V odbor volijo se vsi stari funkcionarji, gg.: Feliks Stegnar, predsednik; Andrej Žumer, namestnik; Matej Močnik, blagajnik; Fran Govekar, tajnik; odborniki: Anton Funtek, Andrej Praprotnik, Henrik Podkrajšek, Ivan Tomšič, in Fran Praprotnik. — Ker se je kazalec ure užé proti poludrugi uri pomikal, sklene predsednik sejo zahvaljevaje se udeležencem za vsestransko požrtvovalnost. Skupni obed združil je v gostilni g. Ferlinca učitelje v večino.

Domača vzgoja.

Piše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

Gojenec: Sladkosneden sem bil.

Vzgojitelj: Jaz bi pa rad še kaj hujšega zvedel.

(Deček se zopet izogne in imenuje kako malo napako).

Vzgojitelj: Stopi bliže k meni in podaj mi roko!

(Deček storí).

Vzgojitelj: Tako! Kaj bi neki rekli tvoja mati, ako bi ti moral v enem letu umreti?

(Deček molí in otožen postane).

Vzgojitelj: Moj sin, ti počenjaš take reči, ki se bojé svetlobe!

Gojenec: Ne!

Vzgojitelj: Zakaj pa pobešaš oči in zarudevaš? Če moreš z dobro vestjo „ne“ reči. Kaj ne, da?

(Deček molí ves osupnjen).

Vzgojitelj: Vidim na tvojem obrazu znamenja tvoje pregrehe: vdrte oči, višnjevi obročki pod očmi, mračen pogled. Če mi ne verjameš, poglej se v ogledalu! Poglej, poglej! Obračaš se užé proč? Bodem ti še kaj več pokazal. (Deček je užé ves osupnjen in zmešan in solze se mu prikazujejo v očeh) Poglej tudi svoji suhi roki in slabotni nogi! Ali te hočem opozoriti še na tvojo slabost, slab spomin in mrznjo do dela! O moj sin, jaz te torej popolnoma poznam, kakor vidiš. Govori, ali moreš še reči, da ne počenjaš prepovedanih in grešnih reči?

Gojenec: (Jokajoč) Da.

Vzgojitelj: Hvala Bogu za ta „da“. Zdaj sva oba na dobičku, ti se še lahko rešiš in jaz te lahko rešim.

Kdaj pa počenjaš take prepovedane reči? Po noči ali po dnevi? Kje pa to delaš? V šoli, na stranišči ali v postelji? Ali vsako noč in vsak dan to počenjaš? Od kedaj pa? Kako si pa v to zabredel? Kdo te je zapeljal? Tvoj tovariš; ali ta še vedno greši? Ali poznaš še več takih grešnikov? i. t. d.

Zdaj ti pa pokažem prepad, nad katerem si stal.

Tù naj vzgojitelj s prav živimi barvami popiše samoskrumbo in njene nasledke. Če vidi, da je gojencu hudo pri srcu, da mu tečejo bridke solze, naj pa neha.

Vzgojitelj: Ali mi oblubiš, da bodeš zapustil to pregrešno pot in mi pomagal pri tvoji rešitvi? Dobro, podaj mi roko — — — Z božjo pomočjo, za katero moraš sleherni dan prositi, bodeš se še rešil.

13. Verska vzgoja.

Najtežja — pa neobhodno potrebna naloga domače vzgoje je gotovo ta, da navadimo otroka spoznavati Boga in njegovo sveto voljo. Koliko je pa takih starišev, ki tudi vso versko vzgojo na šolo odlašajo! In koliko je takih otrok, ki se še niti prekrizati ne znajo, ko pridejo v šolo! Da bi pa otrok vedel, kaj govori, ko se prekrizuje, o tem še misliti ne moremo. Zato je neobhodno potrebno, da naučé stariši svoje otroke spoznavati Boga, njegovega Sina in sv. Duha. V nastopnem podajamo slovenskim starišem kratek navod, kako naj jih učé spoznavati sv. Trojico.

a) B o g.

Ljubi otrok! Kar tvoje oči vidijo, to vse je od Boga. Bog naredí, da sije sonce tako svetlo in toplo. Bog naredí, da luna tako lepo sveti. Vsaka zvezda dobiva svojo

svitlobo od Boga. Bog naredí višnjevi zrak. Bog naredí polja in travnike zelene in vse goré in doline so od Boga. Bog pokrije goro z zelenim gozdom. Bog naredí, da bistri potok tako urno po dolini drví. Bog naredí dan in noč. Ljubo dete! Ti ne moreš narediti, da bi solnce sijalo. Tvoja roka ne sega do lune. Ti ne veš, koliko zvezd je na nebu. Gore in doline, polja in travniki, noč in dan niso človeško delo. Ves svet, tako velik in lep, kakor je, je delo božje.

Ljubi otrok! Bog vse vé; on, ki je vstvaril tvoje okó, tudi vse vidi, in on, ki ti je dal sluh, tudi vse sliši. Kar le počenjaš, to Bog vidi in kar govoriš, Bog sliši. Ni ga kraja, da bi te Bog ne videl in ne slišal. Bog še celó vé, kar misliš. On ti vidi v srce tako, kakor ti ribo v bistrem potoku. Bog vidi po noči prav tako, kakor po dnevi. Bog šteje roso na polji, pesek v potoku in listje v gozdu. Peščeno zrno ni tako majhno, da bi je Bog ne poznal in list ne pade z drevesa, da bi Bog za to ne vedel. Bog šteje tudi zvezde na nebu.

Ljubi otrok! Bog lahko storí, kar hoče; on je gospodar svetá. Kar želi, to se zgodi. Solnce vzhaja zato, ker on želi. Luna plava prosto po nebu, zato, ker jo on drží. Bog naredí tudi blisk in grom. Bog storí, da se led taja, polja in travniki zelené in sadje zori. Bog naredí, da listje odpada od drevja, da potok zmrzne in sneg pokrije zemljo. Bog naredí, da človek živí, in kadar Bog hoče, pa umrje.

Ljubi otrok! Bog je dober in ima te zeló rad. Kar je le lepo, vse je od Boga. Tudi tebi na ljubo nareja krasno cvetje na drevji. Tudi tebi na ljubo naredí, da se jutranja rosa tako lepo rudeče, rumeno, višnjevo in zeleno leskeče. Vse, kar je dobro, pride od Boga. Kruh, ki nam tako dobro diši, nam daje Bog. Tudi sladko in zdravo mleko dobivamo od Boga. Sadje, koje tako rad uživaš, pride od Boga. Vse, kar imaš, imaš od Boga. On ti daje tudi stanovanje in obleko. Tudi potrebno spanje pošilja ti Bog. On naredí, da si zdrav, čvrst in rudeč. Bog pa ne skrbi zamo zate, ampak tudi za vsacega črvička v zemlji. On napaja tudi cvetice in travo. Vender mu nič na svetu ni tako ljubo, kakor človek. Tebe, ljubo dete, ljubi tako, kakor samega sebe. (Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

XL. 1887. Zdrava misel za novo leto (str. 4). Pogled v leto 1887 (str. 9—19). „Ta izgled nas učí, kje je tudi dandanes in v novem letu pomoč, ko mnoge bridkosti sv. Cerkev in pa narode tarejo in stiskajo, namreč: v Jezusovem najsvetejšem Sercu“. Zapel je Svitoslav v tem tečaju n. pr.: Kdo bi Ježuška ne ljubil (str. 7) v 10 razstavkih. Arabsko-slovansko (str. 64):

Oroslan in vola.

Lev na paši vidi dva voliča,
Misli si, to bode dobra piča.
„Ajdi berzo le na delo,
Gostovalo bo se moje žrelo!“
Že gladuh se uške in poskoč',
Verže na svoj rop se na vso moč . . .
Al voličev par močán
Roparju se stavi v bran,
Juncev čversti se rogjé
Levu v kožo zasadé.
Glej! v trenutku in na mah
Boj pričnè se, da je strah!
Lev rujove, terga, trè z zobmí,

Maha s taco, kremplje zasadí,
Boj je grozen, res je hud,
Levov pa zgubljen je trud,
Ker voliča skup, zedinjena
Leva besnega odbijata:
Zgrabi enega naj kervolók,
Mu tičí že v koži druž'ga rog . . .
Čaj! si misli zviti zdaj gladuh:
Kar ne more moč, storí naj zviti duh,
Spravil ta volova bom v razpor,
Srečno za-me se izide bor! . . .
Zdajci enemu pošepetá:
Brate, slušaj dobri svèt le-tá:

„Od tovarša urno béži preč,
 Žalega ne bom ti storil več!“
 Volek tó za uh si res zapiše,
 Urno od prijatla jo pobriše! . .
 Meniš, da rešilo ga je to?

Motiš se, moj brate, zlo in zlo!
 Lev, ko berzo samca zmaga, zmami,
 Je begunu tud' že za petami,
 Zgrabi ga, kostí mu vse zdrobí,
 Z mesom pa veselo se gostí.

Bralec, kaj se tebi zdí,
 Kaj dogodba ta učí:
 „Edinost hišo zida, stavi;
 Razpor jo zruši in zapravi!“

Sto pet in trideseti psalm, tako rekoč: litanije stare zaveze. V spomin 81letnega godú preč. gosp. zlatomašnika, bivšega profesorja itd. dr. Jožefa Muršeca, v 26 kiticah zložil Svitoslav p.: 1. „Vse od naroda pa do naroda — Ljudstva hvalite Bogá in Gospoda . . 26: Bitja presrečna nebeškega roda, — Vé na vse glase hvalite Gospoda: — Silno veliko, in vedno še novo — Smiljenje večno res je njegovo (str. 67—68)“.

Čestitka o sv. Matiju.

(64.)

Vso srečo razvija,
 Nesrečo razbija
 Vsim blagim prijatlom
 Naj sveti Matija!

Verlim godovnjakom Martinom za god.

(360.)

Vsi prijatli, vsi Martini,
 Naše zemlje verni sini —
 Kličem danes Vam na glas:
 Bog ohrani, živi Vas!

Mnogim Mihaelom za god.

(312.)

a) Svet' nadangelj Mihael
 Brani Vas v sedanjem boju,
 Reši slehernih Vas zel;
 Proti zlob peklenskih roju
 Bodí dan in noč
 Terdna Vam pomoč!
 c) Glej po svetu satan kroži,
 Z drugimi pogubo množi;

b) Kadar satan lazi v škodo okrog,
 Ukrotí naj njega večni Bog!
 V ta namen zvestó molimo,
 Vsi v ponižnosti prosimo.
 In nebeški ti vojšak,
 Ki vojenstev si pervak,
 d) Z Božjo vkléni jih močjó,
 Páhni v brezno jih tamnó!

Za veliko noč prijateljem.

(112.)

Surrexit Dominus vere,
 Aleluja.

Voskres Hristos!
 Voskres doista!

Vstal je Kristus, Aleluja:
 Vstal zares je, Aleluja!

Kristusovo ustajenje
 Lajšaj Vam skerbi, terpljenje,
 Slajšaj Vaše vse življenje.
 Kar Vam cvetja vigred zbuja,
 Kar Velika noč ponuja:
 Vse Vam lepšaj Aleluja!

V nevezani besedi spiski so mu n. pr.: Kako se je bil Herodež ukanil (10). Tacega dvoboja (na spoved) pa še ne (13)! Leon XIII in mladenči (34). Salezijanski bratje in misijonski sodelavci Boskovi (41—66): Le terdno se zanesi v Božjo previdnost. Bogoskrunc in pota Božje. Sreča moja — sreča tvoja! Koliko premore dober otrok. Naj poslednjiši afrikanski mučenci. Spomin sv. groba našega Zveličarja (121). Časi očitnih prošenj (154). Spomin na vnebohod. Po velikonočni spovedi. Huda vest in Božje pota. Zakaj je Bog dal ženi bistrournost (233). Sveti puščavnik Fijaker, zavetnik kočijažev in vertnarjev, in od kodi je ta beseda (283). Don Bosko in Salezijanci v Ekva-

dorski republiki (289). Dremavci v cerkvi. Govor v god sv. Ignacija v Repnjah 31. julija 1871 (377—402). Perzijanski Šah in Slov. Narod (o papežu): Šah piše z vzvišenim spoštovanjem o papežu Leonu XIII in sploh o papeštvu . . . Kako nespodobno in žaljivo pa Slov. Narod . . . list za Slovence! . . . ni slovenske gore list. Oziroma na to nas obhaja misel, kako se bodo sodnji dan pogledali ta dobroserčni „šah“ in pa „šejhi“ Slov. Naroda (379)! —

Iz tedenske torbice. Pod ta naslov pride, kar se kaj dogodi, doživi, pripetí, naletí, vidi, sliši med tednom ali tudi že poprej, in ki utegne služiti v svarilo, zavračilo in poduk. — Kakor milostno ravna Svitoslav s ponižnimi in marljivimi učenci, tako neusmiljeno popriema prelahkomišljene in nepoštene dijake (311) itd. Klasiki in šolska mladina . . . „Vsak učenjak vé, da nobena reč ni tako kočljiva, kakor raba tako imenovanih klasikov pri mladini. Zato so o vsih časih bila po šolah predpisana tako imenovana berila (Lesebücher), to je, zbirke za šolsko mladino podučnih in neškodljivih spisov iz klasikov v vsih jezikih. Tudi je znano, da se nahaja izdaja nemških klasikov, ki je očiščena tistih kosmatih in kužljivih stvari, ki so npravnosti škodljive. Zakaj tedaj bi se igrokazi in druga enaka dela morala v izvirniku mladini v roke siliti v dvojno škodo: za npravnost in za težko prislužene solde“ (19)? itd. — Šolska meditacija proti koncu prvega šolskega polletja: „Blíža se konec prvega semestra. Zdaj pride prva žetev, — naj ne bode zimska in snežena, če tudi je po zimi. . . Gospodje profesorji, bodite usmiljeni . . . bodite potolaženi z enó kaznijo . . . ako ste kteremu prisodili „karcer“ za kak prestopok, naj bode zadosti in nikar, da bi ga še v npravnosti tako zaznamjali, da bi oča in mati morala odtergati en ogel lesene bajte in plačati 20 gld. kot drugo kazen za en prestopok; bile bi tri kazni ob enem: telesna kazen s postom, globa v denarji, pa osramotenje in slabo ime ter uima za poznejše leta. Afflictis non est addenda afflictio (35)“. — Tudi šolsko, pa ne katoliško . . . Govori se, da eden profesorjev je dijake motil, češ, to ni res, da bi bil Mojzes s čudežem razdelil rudeče morje itd. (70). — Svarljiv izgled zapeljivcem šolske mladine (93). — Vpr. Kdaj se profesorju naj lepše poda usmiljenje? Odg. Kadar „klasificira“. — Eden nemških učiteljev piše drugemu te-le znamenite besede: „Naj višji namen pedagogiški, za ktereга se moramo pri učencih prizadevati, je ta, da prihajajo Bogú podobni v mislih, v volji in v djanji.

Čemú mi čast, denár, slastnó življenje?

Bedák sem, ako služim večno si terpljenje (112)!“

Iz dijaške kuhinje. V prvem šolskem semestru smo imeli dosti dobro letino (56). . . Sv. maša 22. sušca . . . V ljudsko kuhinjo nam je sušec za 79 učencev odnesel 126 gld. 94 sld. Koliko je šlo še drugam . . . Lahko bi bila kuhinja in sušec ministra djala na suho, ko bi verli dobrotniki tako pridno ne prilivali (112). Preblaga roka 12 gld. s pristavkom:

„Bog blagoslovi, študentovski kuhar, trude Tvoje,

Na Te naj vsiplje darove dobrote Svoje;

Dodelí naj, da ne manjka kruha nikdar,

Vsaki dan vesel da bode kuh'nje gospodar (40)“.

O desetletnici ljudske kuhinje so bili najprej pogostovani dijaki in učenci, katerih bilo je 200 (152) itd. . . Tako kaže, da proti koncu šolskega leta bi pričel minister post „ramadan“, kar je za marsikoga sicer zdravo, pa vendar nič prav prijetno (168). Pretekli mesec majnik stroškov v vsem čez 184 gld. . . Če bojo prihodnje šolsko leto še kateri smeli jesti na starem strelišču, bojo taki, ki imajo od svojih gg. duhovnih pastirjev lepo spričalo, da so k sv. maši hodili in bili npravnega življenja na počitnicah. Tudi o počit-

nicah morajo moliti za dobrotnike; sej tudi minister moli zanje pri vsaki sv. maši (251) . . . Naj omenimo v prvo, da ukljub naše prošnje, naj novi ne prosijo, ker še s prejšnjimi nimamo kamo, so se dan na dan oglašali s prošnjami mnogoteri. Nimamo pa take moči, kakor kolega Gautsch, da bi mogli spodnji razred spódnesti itd. (295). Ko bi vsak počez dobil le 5 soldov na dan, je treba 150—200 ranjškov na mesec! No, pomoč Božja in prijateljev šolske mladine, do ktere imajo serce vsi človekoljubi . . . Danica kaže, da ima dežela veliko lepih serc (304) itd. . . Sv. maša 24. okt. — Da naši mladenči niso kake bersti „proletarijata“, se je videlo ob koncu šolskega leta, ker so večinoma vsi dobro doveršili (336) itd. —

Ni lahka reč, kake 60 — ali večkrat „Vabilo“ za naročevanje na časnik pisati. Znan je blagim Slovencec Danica, znan je njen namen in prizadevanje, znano njeno obširno polje; torej samo ponavljamo prošnjo, rekoč (208):

Kratko naše je vabilo,	Vsak prebira naj Danico,	To je zvezda, ki v nebo
Naj bi toljko več teknilo!	Zvedil 'z nje bo le resnico;	K Bogu mu kazala bo.

Blagim gospodom naročnikom (240) . . . Spoštovani naročniki kolikor toliko pripomorejo s svojo naročnino tudi za dijaško kuhinjo. Ako bi „Danica“ imela toliko naročnikov, kakor marsikteri judovski časniki, bi lahko vsi ljubljanski dijaki in učenci imeli zadostne „porcije“ v ljudski kuhinji, in še bi minister s terdnjaki in rumenjaki žvenketal po žepih! Lejte, koliko se stori za greh in za jude: zakaj bi se tudi nekaj več ne storilo za grah in za cmoke dijaške kuhinje? . . . Zg. Danica želi s pomočjo Božjo in s podporo vernih Slovencev pričeti svoj 41. tečaj . . . Zato le še pristavimo zahvalo, pa prošnjo . . ., kakor so priporočili tudi vzvišeni gospodje škofje goriške okrajine v zadnjem pastirskem listu. Zdaj pa živo čestitamo njim, kateri so naši (408):

Da bi zdravi in veseli	In da ta osmičja doba
Novo leto doživeli,	Ne odprè nikomur groba!

XLI. 1888. „Prelepo jezero se razširja na daljavo in širokost. Mična in bistra je vsa površina, jasna kakor ribje oko. Prezalo odsevajo v njem solnčni žarki po dnevi in zvezde po noči. Obrobljujejo ga ob krajih imenitni oleandri, živo zelenje in pisano cvetje. Kaj se zgodi? V globočini zabučí in vstane velik potres, ki pokaže vse nesnage, ki jih tako zelo jezero skriva v notranjem. Gnjloba, blato, smrad in vse nesnage divje skaljenosti se prikazujejo na verhu. Umevate-li podobo?

Lepo, jasno, še celó svitlo se je kazala vera pri marsikterem katoličanu. dokler je bil mir oziroma na vérstvo pri tem in unem katoličanu. „O tudi jaz sem katoličan!“ se je utegnil pobahati in o marsikterih prilikah lepe besede govoriti o veri, o katol. Cerkvi itd. Kar neprevidoma pa se razgerne potres Lichtensteinovega predloga za versko šolo po vsem obširnem jezeru naše Avstrije. In zdaj se začne očitno razodevati in kazati, kaj je v jezeru, kaj je v tem in onem sercu, ki je bilo poprej podobno mirnemu, zalemu jezeru. O kako blatno, zaduhlo, ostudno kalno je mnogo jezero! Bojazljivost, strahopetnost, slabovérnost, groza pred zgubo, prevzetno zaničevanje vere, strastna mesenost . . . „Tudi prav; naj se pokaže, kaj je v jezeru, — da se spoznamo! . . . Se vé da: „stoliček v prvi versti, narodnost v prvi versti, pisani liščki v prvi versti, napihnjeni meh v persti“: v kateri versti naj potem bo „verska šola“ in „moški značaj“? — Nobenega svetnika v pratiki in nobenega mučenca bi ne imeli v nebesih, ako bi se bili tako plašili, Boga pred ljudmi spoznovati in vero očitno terditi, kakor se zdaj godí! Zato pa se namaka še marsiktera gorka šiba za nas, predno zacvetó med našo inteligenco moški značaji (64) itd.“ Tako pomenljivo je pisal Svitoslav, ki je gledé še posebej na vse Slovane zapel tudi (209):

Sv. Cirilu in Metodu za god.

Ciril, Metod, o sveta brata!
Sprostita že, da za Slovane

Nesrečne, v veri vse razdjane,
Zasiije skoraj doba zlata!

V tedenski torbici graja na pr. kazališča, velikrat učilnice posvetnosti in hude nenravnosti; hribolazce ob nedeljah brez službe božje; dersalce, ki preklinjajo itd.; ljudi, ki v soboto-večerih hodijo na veselice, besede, plese, v nedeljo dopoldne pa zaležé celó sv. mašo; tergovce, ki ob nedeljah odpirajo svoje štacune (35) itd. Kako se je „Slov. Narod“ poboljšal — o predlogu Lichtensteinovem (str. 68—69). Prostožidarji — prijatelji brezverske šole (94). Sveti Homobon, patron tergovcev (105). Gledališča, komedije, kerčme, shodi brezvercev, kužljivci mladine (116). Posvečevanje nedelj po železnicah, tovarnah, prodajalnicah, delavnicah (148). Poldne zvoní (168). Ali je vera potrebna? „Kaso okradel, pismo denara oplenil, na ulici, v štacuni tega in tega napadel in denar pograbil, pošto okradel in pobegnil, poslopje požgal, iz ljubosumnosti sebe ali drugo osebo, ali pa oba ustrelil itd.: polno tacega listi dan na dan naznanjajo. Kteri tako počenjajo, gotovo niso prijatelji verske šole: ni torej čuda, da je toliko sovražnikov vere in verskega poduka pri ubogi mladini. Čudno je, koliko vse napuh počenja zoper vero in torej v pomoč takim pregreham! Marsikteri nosi glavo po konci, kakor da bi bil vsih „sedem modrijanov“ v koš djal; vender pa vsim sedmém naglavnim grehom mlada serca odpira. ter jim verske šole ne privoščí (184)“. Kako je molil sv. Filip Nerij? Nova papeževa enciklika. Jezuit in pastor. † Jožef Jerič (229). Nekoliko koristnih hišnih pravil za katoliške družine. Nekatere besede o narodni stvari (243). — „Slovenci, nikar ne plujte po Božji hiši, da ne ponavljam svaritve zoper čikanje — iz tedenske torbice —, ki je čez vse ostudno. Izdaja se toliko za neumno gizdavost, — kupi si tudi capo, da vanjo loviš svoje žmuklje, ustno in nosno nesnago; ne pa da bi jo po cerkvi metal, svetišču nečast, sebi pa sramoto delal (248) itd.“. — Tobak (307). Bote že videli, vi krivi prisegavci!! Sveti Medard, patron voznikov (339). „Baš“ ni domačinka, orientalska cigančica, véste hervatitovci (348)? Skrivnost včlovečenja. Dva častnika in Lurška Mati Božja itd. Mnogim znamenito:

Štipendija. Vpr. Kaj je stipendium? Odg. Stipendium je dostikrat prav dober pomoček, dijaka spriditi. Vpr. Ali se dá ta velika nesreča odverniti? O. Ne lahko. Morali bi starši denar sprejemati, ali pa šolski vodja, in dijak bi se moral vselej veljavno opravičiti, za kaj da potrebuje, kadar se mu kaj izročí. Vpr. Kaj je še stipendium? O. Stipendium je prav dober pomoček, dijaka nehvaležnega storiti. Zakaj dokler je ubožen, prihaja ministru povedat, če je bil pri konferenci kaj imenovan in ima nekaj spoštovanja in strahú; — kadar pa dobí stipendijo, večidel pozabi prejšnje dobrote in dobrotnike; še le ko stipendijo zgubí, in dvojko dobí, se zopet oglasi — za novo pomoč. Vpr. Je tedaj boljša dijaška miza, kakor stipendija? Odg. Boljša je pri dijaški mizi enklja, kakor pa pri stipendiji dvojka ali celó trojka; sicer pa je denar dober, ako se prav obrača (272). — Za dijaško mizo so privolili gg. poslanci deželnega zbora tudi lepi znesek 150 gld. (32). . . Za ubožne dijake 12 gld. z naslednjimi versticami (64):

Kadar mraz človeka stiska,
Malo se učít' mu ljubi;
Če pa lakot še pritiska,
Vse veselje gre po zgubi. —

Sem dijak bil to poskusil,
Nad „osodo“ jezik brusil;
Zato mili so mi djaki,
Ki zdaj v bedi so enaki! —

Pretekle mesce so bile vzrok kozé in velikonočne počitnice, da se je financ-minister nekoliko poživil. Mesec sušec pa je pobral samo za ljudsko kuhinjo 141 gld. 51 kr. . . Še najbolj mučno pa je, ako po soparnem potu skoz polovico leta kdo večkrat zarad skaze v eni sami tvarini mora svoto 20 gld. plačati ali še celo leto zgubiti! . . Naših dija-

kov je skozi leto hodilo v ljudsko kuhinjo navadno nekaj čez 90, za ktere smo v preteklem letu plačali 1257 gld. in to samo za ondotno hrano (184) itd. Poročilo o zveršenji šolskega leta (str. 264). Kaj bo pa za prihodnje šolsko leto? — Precej čez 200 očes se opira v denarstvenega ministra in njegove prijatelje. Fluctus hic ultimus supereminet omnes! V sredo bo sv. maša za dobrotnike dijaške mize (304) . . . Prvega polmesca jih je hodilo v ljudsko kuhinjo 121 . . . Deželni zbor Kranjski za dijaško mizo Jeranovo zopet 150 gld. (344). Za mesec november je bilo plačati v vsem precej čez 200 gld. (400). Čast in poštenje našim dobrotnikom! Nekdo 12 gld. za vezilo (336):

Za mizo iz kuhinje prišel si,
Kar prav serčno me res veselí;
Napredka lepega znamnje je to,

Nasiteni gotovo Ti slavo pojó;
Da prazna nikdar miza ne bila,
Dobrotna prijateljev roka daj mila!

Domoznanstvo kranjske vojvodine.

Spisal **Iv. Lapajne.**

(Dalje.)

Ferdinand II. (1596 — 1637).*)

Ferdinand II. je zvršil pričeto protireformacijo na Kranjskem, pri čemer je imel pomagalca, meščanskega sina Tomaža Chröna (Hrena), 1597. l. imenovanega Ljubljanskim škofom, ki ga je podpiral jezuitski red, kateri se je bil tudi tistega leta naselil v Ljubljani. Škof Chrön je bil rešitelj katoliške cerkvi na jugu Avstrije in s tem je storil cerkveni stvari najvažnejšo uslugo.

Dné 22. oktobra meseca 1598. l. se je izdalo povelje, da se imajo prognati iz dežele vsi protestantovski propovedniki in učitelji. Prepovedane so bile tudi protestantovske slovenske knjige. V katoliškem duhu je pa začel škof Hren nove slovenske knjige pisati.

Za obrambo hrvatske meje proti Turkom se je veliko potrosilo. Mnogo plemeni-tašev je moralo prodati svoje rojstne gradove, da jim je bilo moči storiti svojo domovinsko dolžnost.

Ferdinand III. (1637 — 1657).

Za vlade Ferdinanda III. olepšala se je Ljubljana z javnimi in zasobnimi zgradbami. V 1653. l. je ukazal mestni magistrat postaviti dva vodnjaka od mramorja. V gospodskih ulicah se je l. 1642. dvignil „knežji dvor“, kras Ljubljanskemu mestu, ki ga je sezidal umetelnosti ljubeči Volk Engelbrecht Turjaški v italijanskem zlogu. Slike na presno v stari veliki dvorani svedočijo še sedaj, kako so bili nekdanj okrašeni ti prostori, v katerih so se tačas prvaki družbenih krogov, kjer so šolske drame jezuitske in časih burke potujočih nemških glumačev zabavale radovedno množico. Knežji dvor je hranil tudi znamenito knjižnico, katero je ustanovil njegov gospodar 1655. l. in v kateri so se nahajale najrazličnejše knjige, tiskovine in rokopisi. Škofijsko poslopje je razširil in olepšal škof Oton Puchheim, učen in bleščobo ljubeč mož.

Največja izprememba se je vršila v šolstvu. Namesto nemških humanistov so prišli jezuitje. Zavod, kjer so se vzgajali mladi in izobraževali ubogi mladeniči za jezuitski red, preustrojil se je v gimnazijo, katera je imela užé 1636. l. 544 učencev, gotovo znamenito število, ako pomislimo, da je tačas Ljubljana imela le 10.000 do 12.000 stanovalcev.

*) V zadnjem listu „Uč. Tov.“ v 4. vrsti od zgoraj beri: vittenberški menih.
(Cesar Maksimilijan II. ni vladal na Kranjskem, ampak nadvojvoda Karol, ki pa ni bil prijazen novi veri i. t. d.)

Leopold I. (1658—1705).

Novi deželni vladar je hotel osobno vzprejeti poklonstvo Kranjske dežele, star običaj in izraz zaveze mej ljudstvom in vladarjem. 1660. l. je bil slovesni vhod v Ljubljano. Poklonstvo se je vršilo z velikim bliščem v škofijskem poslopju po slovesni veliki maši, od koder je odpotoval cesar čez Vrhniko, Hasberg, Planino in Vipavo v Gorico, kjer je vzprejel poklonstvo in se vrnil v Ljubljano.

Vladarstvu cesarja Leopolda se je bilo dokaj boriti, da si vzdrži državno oblast. Treba je bilo vladoželjnost Francije zavriniti v svoje meje in zmagati Turka. V vseh teh bojih so Kranjci vrlo pomagali. V bojih pri sv. Gothardu (1664. l.) skazoval se je s sijajnim junaštvom v navzočnosti Montecuculijevej, pod čegar prapori se je bojevalo mnogo Kranjskih plemenitašev, zlasti Kranjec baron Jurij Gottfried Lamberg. Ko so Turki poslednjič z vso silo pridrli pred Dunajsko zidovje (1683. l.), dali so Kranjci v obrambo štajerske meje 400 strelcev, katerim je bil poveljnik naš kronist Valvazor. Kako se je utisnila v spomin ta zmaga nad Turki pred Dunajem, poje Kranjska národna pesem („Pesem od Dunaja“).

Ako pogledamo na Kranjsko v dobi Leopoldovej, vidimo, da se je veselo povzdigalo in razvijalo. V Ljubljani je živel bogato trgujoče meščanstvo, katero je pošiljalo svoje sinove v tuje visoke šole.

Jožef I. (1705—1711) in Karol VI. (1711—1740).

Jožefu I. je bilo usojeno le kratko življenje. Jožefov brat, do tačas španjski kralj, sedel je na avstrijski prestol z imenom Karola VI. On je končal vojsko o dednem nasledstvu s pomirjem. Avstriji so ostala posestva v Italiji, Milan, Neapolj in Sardinsko, in pridobila je španjsko Nizozemlje.

Želja cesarjeva, da bi utrdil svojo dinastijo, dala mu je povod o načrtu novega reda pri dednem nasledstvu, ali tako nazivanej „pragmatični sankciji“ (dné 19. aprila 1713. l.). Po tej imajo biti dedne dežele vedno nerazdeljiva celota in dedno nasledstvo, ako izmré moški rod, prehaja na ženskega. Stanovi nemških dednih dežel so vzprejeli ta novi državni osnovni zakon brez ugovora, Kranjski deželni zbor ga je odobril (1720. l.) z opómno, da smatra „nerazrušno zlogo“ monarhije za „najmodrejšo uredbo, ki jo je udihnil sam Bog“.

Karol VI. je bil poslednji avstrijski vladar, ki je na Kranjskem osobno vzprejel poklonstvo (1728. l.). Ljubljansko mesto mu je posvetilo ob godovanji poklonstva mramorjev spomenik, njegovo doprsje v prirodni velikosti, katero je izdelal beneški mojster Fran Robba in ki sedaj lepša predvežje mestnej dvorani. Ljubljana je zgradila tačas (1717. l.) na novo svojo mestno svetovalnico v italijanskem zlogu, v katerem so zidana malone vsa nova poslopja tiste dobe. Vzrasla je stolna cerkev (završena 1711. l.); nemška križevska cerkev (1714. l.); uršulinska cerkev (1718. l.). Cerkevna umeteljnost je dajala posla darovitim slikarjem in kiparjem. V prvo vrsto spada Valentin Mencinger, porojen v Bohinji početkom 18. veka, ki se je izobraževal v Italijanih, mej poslednje Robba, čegar mojstersko delo sta angelja na obhajilnem altariju v stolni cerkvi.

Kakor na umeteljnost, vplivala je tudi na izobraževanje višjih stanov Italija. Mladim plemičem so bila smoter popotovanja Bolonja, Rim, Parma in Modena, a prave ljudske šole za pouk onih stanov, katerim sreča ni podarila bogastva, ni bilo užé, kar so razgrajali viharji protireformacijske dobe; samo rudarsko mesto Idrija jo je imelo.

V slovenski književnosti ni bilo več sledu o navdušenosti reformaterjev; Bohorič je bil pozabljen, njegova slovnica je užé pošla tako, da je kapucinski gvardijan Hippolyt 1715. l. mogel objaviti izpisek iz Bohoričeve ko novoknj igo. (Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Novomeškega okraja. Kakor razvidim iz Vašega cenjenega lista, še vedeli niste, kdaj tega okraja učitelji zborujemo. Če tudi je užé zborovanje končano, Vam vsejedno najprvo dnevni red povem. Učiteljska skupščina za Novomeški okraj je bila v 2. dan sept. t. l. ob 9. uri zjutraj v Novem Mestu v gimnazijski risalnici po sledečem dnevnem redu: 1. Določitev predsednikovega namestnika in volitev dveh zapisnikarjev. 2. Poročilo c. kr. šolskega nadzornika o zaznavanju pri nadzorovanju šol. 3. Kako naj se uri pri učencih razumno mišljenje? (Poroča g. Martin Judnič). 4. Kaj je učitelju storiti, da se doseže vzajemno delovanje šole z domačo vzgojo? (Poroča g. Valentin Zaverl). 5. Poročilo knjižniškega odbora o stanju knjižnice in o izvršenem nakupu knjig. 6. Volitev a) stalnega, b) knjižniškega odbora. 7. Posamni predlogi, kateri pa morajo vsaj štiri dni popreje pismeno naznanjeni biti c. kr. šolskemu nadzorniku.

Točno ob 9. uri v naznanjeni dan je zbor otvoril novi c. kr. okrajni šolski nadzornik blag. g. A. d. Senekovič, ravnatelj gimnazije v Novem Mestu, s srčnim pozdravom na prisotno učiteljstvo, želeč, da bi bilo zborovanje na korist ne samo učiteljem, temveč vsemu okraju, vsej deželi in domovini.

Prisotno je bilo razun štirih gg. oo. frančiškanov in enega pomožnega učitelja (katerega ne veže dolžnost), vse učiteljsko osobje tega okraja.

Skupščino je počastil s svojo navzočnostjo i jako priljubljeni preblag. g. J. Ekel, c. kr. vladni svétnik in okrajni glavar, kateri nas bode, v našo žalost letošnje leto zapustil, ker pojde v pokoj. —

G. predsednik si izvoli namestnikom g. J. Franke-ta, nadučitelja iz Sv. Petra. Po navétu učitelja g. V. Zaverl-a, bila sta z vzklikom za zapisnikarja vzprejeta gg. Ancelj iz Podgrada in F. Jazbec iz Sv. Petra.

O poročilu g. nadzornika nekoliko na kratko. G. prvosednik omenja o premembah učiteljstva, vršečih se v tem okraji ter se z laskavimi in jako pohvalnimi besedami spominja lani še med nami bivšega jako blagega starosta J. Novaka, zastopnika učiteljstva v c. kr. okr. šolskem svétu, kateri je letos prominol. V znak sožalja dvigne se učiteljstvo s sedežev.

Na to omenja g. nadzornik o šolskih ukazih za nas važnih; prvi govori o dopustu na večrazrednicah, drugi pa o pregledanih učnih načrtih. Ker so učni načrti lansko leto učiteljem prepozno v roke prišli, bo pač treba, da si letos vsak po novih urnik sestavi. Drugo leto jih bo treba djati na dnevni red.

Uradne knjige našel je g. nadzornik večinoma v redu. Kdor nima vse v redu, naj, kar je tako vsakemu posameznemu užé povedano bilo, tudi izvrši. V zapisnikih mora biti povsodi tudi red veronauka zabilježen, kar se ni našlo povsodi. Tudi šolske zamude ne smejo izostati.

Koliko je učencev in učenk v tem okraji, nam kaže statični pregled. Šolskih otrok je bilo v tem letu 3234 dečkov in 3219 deklic, skupaj 6453 otrók; javne šole je izmed teh obiskovalo 2389 dečkov in 2286 deklic, vkup 4675 otrók; v privatno šole je hodilo 111 dečkov in 177 deklic, vkup 288 otrók; v višjih šolah ali privatno doma poučevanih je bilo 63 dečkov in 12 deklic, vkup 75 otrók; telesno in duševno poškodovanih je bilo 89 dečkov in 70 deklic, vkup 129 otrók; v 7. in 8. letu šole oproščenih je bilo 436 dečkov in 465 deklic, vkup 901 otrok; normalno razvitih je bilo brez pouka 176 dečkov in 209 deklic, vkup 385 otrok. — Ljudskih šol je isto število ko lani. Dvorazrednica v Toplicah se je razširila v trirazrednico. Vso šole imajo 48 razredov. Ako preračunimo, pride počez na vsakega učitelja (na vsak razred) 135 otrok. Iz tega je razvidno, da je v našem okraji še premalo šol. Nekatere šole, posebno jednorazredne so še prenapolnjene, kar slabo vpliva na ugodni uspeh. Tudi neredno šolsko obiskovanje, čegar vzroki so malomarnost, zanikrnost, revščina itd., pripomore k dosegi slabih uspehov. Krajni šolski svéti v poboljšanje tega lahko mnogo storé. Učitelj naj pa vestno to delo izvršuje, a nikakor pa naj ne bo prestrog. Da niso bili uspehi povsodi taki, kakoršni bi imeli biti, so bile krive i nalezljive bolezni (osepnice) ali bolezni učiteljev, ker mnogo šol je bilo mej letom za daljši ali krajši čas zaprtih. (Dalje prih.)

Iz Leskovca. (Konec). Ženska ročna dela se le še na 3 šolah ne učé. Kmetijski nada-ljevalni šoli ste dve i. t. d.

Uspehi. Ker so bile šole dalje časa radi osepnice zaprte, bil je z ozirom na kratek čas uspeh v občé povoljen, na nekaterih šolah celó prav povoljen.

Učiteljstvo je bilo sploh marljivo ter se je lepo vedlo, zato so bili tudi vzgojni uspehi povoljni.

Gospod nadzornik navaja slabe in dobre strani opazovane metode na posameznih šolah in poudarja natančnejši navod za obravnavanje vsakega predmeta. Posebno poudarja sledeče: Branje bodi prav naglasovano, smislu primerno in spretno. Estetična berila naj se uporabljajo pri vajah v branji, a realistična večinoma za dotične ure. Učne ure, določene jezikovnemu pouku, uporabljati se imajo le za ta predmet. Ako se imajo realistična berila obravnavati v urah, ki so določene za jezikovni pouk, smejo se odbrati le taka berila, ki so se užé prej dobro razložila v realističnih urah.

Nazorni nauk mora biti na najnižji stopnji poseben predmet, pozneje se združi z berilom in z realijami, a na najnižji stopnji se pa nikdar opuščati ne sme. Slovnica se mora užé na najnižji stopnji gojiti, a potem se ne sme v pravopisje zaiti. Vsekako se mora prosti stavek na najnižjih stopnjah vsestransko obdelati, vedno pa bodi pouk praktičen. Predvaja spisju je zapisovanje, katero se mora pridno gojiti, to že veleva učni načrt.

Podlaga pravopisju je pravilno govorjenje učitelja in učenca. Pravilno govorjenje obsega: 1. pravilno oblikoslovje, 2. pravilno skladnjo, 3. pravilne izraze in 4. v slovenščini popolno izgovarjanje II. deležnika preteklega časa na »I«. Memorirano naj učenec počasi, smiselno in prosto pripoveduje.

S spisjem se je treba ravnati po učnem načrtu; na vsak način se mora dospeti na višji stopnji do pisem in do raznih opravičnih spisov.

Računstvo. Ta predmet naj se goji veliko bolj na pamet, ne pa le po knjigah. Namen Močnikovih računic je, da se vporabljajo zlasti za naloge. Pridno se mora gojiti na nižji stopnji prištevanje in odštevanje.

Realije. V zemljepisji naj se v 3. šolskem letu vzame Kranjsko in Avstro-Ogerske kronovine sploh. Le potem je mogoče na višjih stopnjah obravnavati Evropo in druge dele svetá. Iz zgodovine morajo otroci na nižji stopnji vedeti najvažnejše podatke iz naše cesarske rodovine, kakor imé presvetlega vladarja, imé cesarske rodovine i. t. d.

Za fizikalna učila naj se postavi vsako leto mala vsota v proračun itak za šolsko knjižnico in šolski vrt.

Vnanja oblika zvezkov mora biti prikupljiva. Rabijo naj se le jednaki zvezki. Lepopisje naj se vadi vkupno s predpisom na tablo pred očmi otrok. Tudi naj se ne risa samo v zvezke št. 1. ampak rabijo naj se daljnje številke, da se preide do zvezkov brez pik. Poje naj se na pamet, cesarsko pesem morajo znati vsi otroci, in tudi telovadba naj se ne opušča.

Ženska ročna dela se morajo vkupno poučevati, ta predmet je obligaten za vse učenke; izdelki pa naj se hranijo do konca leta.

Ne samo spiski, ampak tudi lepópisni, risanski in računski zvezki naj se popravljajo ter se pristavi v nalogi datum in red. Pa tudi učenci naj naloge sami popravljajo. G. nadzornik razlaga, kako popravljati naloge, da prinašajo otrokom tudi kaj koristni, ter želi, da so šolski zvezki shranjeni do sklepa šolskega leta. Disciplina je bila dobra, deloma prav dobra. V obče naj učitelj mirno stoji pred učenci, uči naj brez knjige v roki in stavi naj vprašanja vsemu razredu. Odgovorov ne sme ponavljati ali otrokom na jezik polagati.

Uradni spisi niso bili povsod v redu in želi, da se matrika s prihodnjim letom napravi nova in se za vsako his. št. določi jeden ali dva lista. Za ponavljalno šolo morajo biti posebni uradni spisi, namreč: razrednica, zapisnik in tednik. Učitelj naj tudi skrbi, da pride izkaz šolskih zamud pravočasno na c. kr. okr. š. svét in naj v posebno rubriko še zapiše »učitelju znan ali neznanjen vzrok«. Slednjí priporoča g. nadzornik rabo okrajne učiteljske knjižnice. Tudi naj se uradni dopisi vedno pravočasno vračajo in zahtevana poročila točno predlagajo, kar se pa povsod ne godí. Vsakemu učitelju ima biti prava vzgoja mladine prva skrb, ž njo vzporedno naj se skrbno neguje pouk. Nadalje se g. predsednik sklicuje na posamezna natančna poučila, katera je dajal pojedinim šolam in učiteljem ob priliki letošnjega nadzorovanja svojega, zlasti gledé pravičnega in jednotnega ravnanja z uradnimi spisi, pa tudi gledé vzgoje in pouka.

G. predsednik pozdravi vstopivšega c. kr. okr. komisarja g. A. Kleina, kot namestnika prvosedniku v c. kr. okr. šol. svétu.

Dalje sledé obravnave posameznih predmetov.

a) Važnost pravičnega govorjenja v ljudski šoli v vzgojnem in poučnem oziru. O tem predmetu poroča g. Fran Medič ter v splošnem obrisu navaja vpliv pravičnega govorjenja na vzgojo

in na pouk. Slednjič poudarja, da se ima z otrokom takoj pri vstopu v šolo začeti pravilno govoriti in razlaga način takega govorjenja.

b) Fizikalni pouk v ljudski šoli, oziroma obravnava pismene delitve v ljudski šoli. Ker je večina skupščine za to, da odpade prvi del poročila, poroča potem g. dr. Romih o pismeni delitvi in meritvi v ljudski šoli. G. govornik v daljšem metodično-praktičnem navodilu razpravlja na šolski tabli to težavno računsko operacijo. Začne z delitvijo enotnih števil ter prehaja k vedno sestavljenjšim. Na vsaki stopinji navaja dotične predvaje, ki imajo biti podlaga pravilni in lahki delitvi. Od celih števil preide na desetinska in konečno na drobce. Vsako izvajanje podpira z mnogimi vzgledi. Njegovi razpravi je konferencija z odobravanjem sledila.

c) Izbor in razdelitev učne tvarine iz realij za posamezne razrede in oddelke raznih kategorij ljudskih šol v Krškem šolskem okraju.

G. nadzornik razloži najprvo pomen tega predmeta in povod, da je prišel na dnevni red. Z ukazom z dné 18. sept. 1888. l. št. 1836 je namreč vis. c. kr. dež. šol. svet ukazal, da naj z ozirom na pregledane učne načrte c. kr. okr. šolski nadzorniki o zgornjem predmetu imajo posebne konferencije z vrilimi in izkušenimi učitelji. Uspehi teh predposvetovanj imajo biti predmet natančnejše obravnave v okrajni učiteljski konferenciji in dotične nasvete naj okr. šolsko oblastvo z lastnim mnenjem predloži c. kr. deželnemu šol. svétu v potrjenje.

V namen predposvetovanja določil je c. kr. okr. šolski svet z 12. junija t. l. št. 625 štiri posebne oddelke: za Krški, Kostanjeviški, Mokronoški in Radeški okraj, kateri je vsak zase v posebnih shodih imel sestaviti dotične načrte za vse kategorije ljudskih šol v dotičnem okraju. Tvarino za te načrte je imela pripraviti vsaka posamezna šola v svoji domači konferenciji. Teh posebnih shodov se je imel udeležiti vsaj vsak šolski voditelj ali njegov namestnik. Vsi štirje oddelki bi morali imeti še pred konferencijo skupno sejo pod predsedstvom g. c. kr. okr. šol. nadzornika. Ker pa čas temu ni pripuščal, vzprejel se je ta predmet vsejedno na dnevni red letošnje konferencije, in g. nadzornik pozove odsekove poročevalce, da poročajo o tvarini svojega odseka v dotični odsekovi seji.

Za jednorazrednice poroča g. A. Grčar iz Mokronoga. G. Abram misli, da bi prišlo samo do poročila, ker itak ni mogoče vsega si zapomniti, in g. Levec se strinja z Abramovim predlogom ter meni, naj se navede samo število objektov. Dalje so poročali za dvo-, tro- in štiri-razrednice gg. Požar, Abram in Ravnikar. Konečno govori o tem predmetu g. nadzornik sam ter pravi, da mora učitelj na tanko vedeti, kaj in koliko ima vzeti. Ko so o tem predmetu govorili in razne nasvete stavili še gg.: Ravnikar, Račič, Gantar in Pavčič, sklene se po nasvetu g. K. Kaligerja, da ima učne načrte na podlagi dosedanjih izdelkov sestaviti posebni odsek, obstoječ iz dosedanjih 4 poročevalcev pod predsedstvom g. c. kr. okr. šol. nadzornika.

Po nasvetu g. Požarja se sestavljeni učni načrti hektografujejo in za jedno leto obdržé ter po jeden eksemplar vsakej šoli izročé, po kojem se ima v prihodnjem letu poučevati. Pri prihodnji okrajni konferenciji se bode o teh načrtih znova posvetovalo. G. dr. Romih stavi predlog, naj bi imela realistična berila podobe, a cena knjigam ostani neizpremenjena. O tem je še govoril g. Gantar in predlog se vzprejme.

d) Določilo učnih knjig in učnih sredstev.

G. nadzornik opomni, da se učne knjige ne rabijo, kakor bi se morale. Slovenska slovnica naj bi se povsod vpeljala, če tudi je draga. Na vsak način pa se mora uvesti 4. računica. Po nasvetu g. dr. Romiha se ima visoka vlada naprositi, da odobri za šolsko rabo »Šopek šol. pesen« od F. Stegnarja. Slednjič se še obdržé vse učne knjige, koje so se do sedaj rabile. O rabi pisalnih zvezkov bili smo raznih misli. Eni so priporočevali Grubbauerjeve, drugi Prettenhoferjeve, tretji bili so za Musilove itd. Ker pa tù ni prišlo do sklepa, prepusti skupščina določitev zvezkov in risank za bodoče leto sl. c. kr. okr. šol. svétu, oziroma c. kr. šol. nadzorniku.

e) Okrajna knjižnica šteje 957 knjig v 1308 zvezkih ter se je od učiteljstva precej marljivo uporabljala. Dohodkov je imela 249 gld. troškov pa 188 gld. Pregledovalcema računov se določita gg. Sajè in Lunder. V odbor so bili izvoljeni: gg. Lapajne, dr. Romih, Medič, Cepuder in gsdč. Šmidinger. V stalnem odboru ostanejo prejšnji odborniki; zastopnikom v c. kr. okr. šol. svet za ostalo funkcijsko dobo pa je bil izvoljen g. Lapajne.

Posamezni predlogi (gg. Požar, Špecler, Grčar in Rozman), opiraje se na preložitvev počitnic od 1. avgusta do 15. septembra se vzprejmejo. G. nadzornik razdeli šolskim voditeljstvom po eden iztis letnega poročila o dež. vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu za l. 1887.,

in priporoča na prošnjo g. c. kr. godbenega učitelja A. Nedvéda v Ljubljani njegove »Slavčke« v nakup za učence.

Konečno se g. nadzornik zahvaljuje poročevalcem za njihov trud, učiteljem pa za pazljivost in potrpežljivost ter želi, da bi današnja konferencija obrodila obilo sadu ter sklene zborovanje ob 2¼ popoldne.

G. Kaligar kot namestnik prvosednikov zahvaljuje se v imenu zbranega učiteljstva g. c. kr. okr. šolskemu nadzorniku za izborna vodstva konferencije. — r.

Iz Čateža pri Trebnjem. V naši šolski občini — v peterih vaseh so se mej otroci prikazale kozé, katere bolj in bolj razsajajo. Zaradi tega smo morali po ukazu c. kr. okrajnega šolskega sveta s šolskim poukom prenehati in šolo zapreti. Umrla sta užé dva učenca, mnogo pa jih je bolnih.

Iz Boštanja. Blagodejno društvo »Národna Šola« podarilo je naši šoli za malo vsoto obilo šolskega blagá, za kar se javno zahvaljuje

A. Drmelj,
predsednik k. š. sveta.

šolsko vodstvo.

Iz Ljubljane. V god presvitle cesarice Elizabete so se javne in zasebne šole udeležile sv. maše. Učenci in učitelji I. mestne 5razr. ljudske šole so imeli v novi cerkvi presv. Jezusovega Srca sv. mašo, pri kateri so učenci lepo ubrano peli.

Št. 1305

Razpisi učiteljskih služeb.

okr. s. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Zagorji služba učitelja-voditelja s 450 gld. letne plače, s 30 gld. opravilne doklade in s stanovanjem, — potem na čveterorazredni ljudski šoli drugo učiteljsko mesto s 500 gld. letne plače in s prostim stanovanjem v stalno, ali začasno umeščenje. Prošilci za te službe naj svoje postavno uravnane prošnje do dné 30. novembra t. l. po predpisani poti vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svét v Postojni v 14. novembra 1889. l.

Št. 802

okr. š. sv. Na enorazrednici v Dolskem je izpraznjena služba učitelja in šolskega voditelja z letno plačo 450 gld. in s prostim stanovanjem. Prošnje naj se do 3. dné decembra 1889. l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svét v Kameniku dné 15. novembra 1889. l.

Št. 302

okr. š. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Dolih (Mariathal) učiteljska služba s 400 gld. letne plače in s 30 gld. opravilnine in s stanovanjem stalno, ali začasno. Prošnje do dné 5. decembra 1889. l. pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svét v Litiji v 20. dan novembra 1889. l.

Št. 744

okr. š. sv. Umešča se izpraznjena učiteljska služba učitelja in voditelja na dvorazrednici v Srednji Vasi (v Bohinji). Letne plače je 500 gld., opravilne doklade 50 gld. in s prostim stanovanjem. Prošnje naj se po predpisanem potu do 20. decembra 1889. l. vlagajo pri podpisnem c. kr. okrajnem šolskem svétu.

C. kr. okrajni šolski svét v Radovljici dné 14. novembra 1889. l.

Št. 743

okr. š. sv. Umešča se izpraznjena služba učitelja in voditelja na dvorazrednici v Bledu. Letne plače je 500 gld., opravilne doklade 50 kr. in s prostim stanovanjem. Prošnje naj se vlagajo po predpisanem potu do 20. decembra 1889. l. pri podpisnem c. kr. okrajnem šolskem svétu.

C. kr. okrajni šolski svét v Radovljici dné 14. novembra 1889. l.

Za darilo sv. Miklavža!

VIJOLICE

dobé se v J. R. Milic-evi tiskarni in vsaki knjigarni. Cena elegantno vezanemu izvodu 1 gld. 60 kr., brošuranemu izvodu 1 gld. 10 kr.